

Què és el TTIP?

De la democràcia al govern de les transnacionals

Suplement del Quadern núm. 194 de CJ - (n. 228) - Juny 2015
Roger de Llúria 13 - 08010 Barcelona - 93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

El Tractat Transatlàntic de Comerç i Inversió (TTIP) és un acord de lliure comerç que s'està negociant entre els Estats Units i la Unió Europea des del 2013. Si vostè no n'ha sentit a parlar és perquè les autoritats implicades d'ambdues regions l'han mantingut en secret durant les diferents rondes de negociació. Gràcies a una sèrie de filtracions, hem pogut conèixer una petita part del que és aquest document i de les dificultats que tenen els eurodiputats per a accedir a la informació al voltant del seu contingut. Els controls sobre el redactat són molt estrictes, i la comissària europea de Comerç, Cecilia Malmström, defensa el secretisme amb què s'ha gestionat tot com a part del protocol per a la signatura del tractat. Tanmateix, els *lobbies* de les empreses transnacionals sí que tenen una participació molt directa com a consultors en la seva redacció.

El TTIP s'està negociant d'esquena a la ciutadania, cosa que ha fet que molta

gent es preguntin quins són els riscos que comporta la seva signatura. La pressió social ha aconseguit que les autoritats europees comencin a parlar-ne i a pronunciar-s'hi, però en tot cas la informació no vindrà de Brussel·les. Per això cal mirar què ha succeït en altres regions que han signat tractats de lliure comerç a fi d'entendre la magnitud del que implica el TTIP. N'és l'exemple més clar el que ha passat amb el Tractat de Lliure Comerç de l'Amèrica del Nord, transcorreguts més de vint anys de la seva signatura.

Què cal aprendre del Tractat de Lliure Comerç de l'Amèrica del Nord?

Després de la caiguda del mur de Berlín, el mercat lliure va ser rebut acríticament com el campió de la baralla del segle. Coneixem la manera fulminant amb què va ser acollit pels exsoviètics. També com va ser imposat a la majoria dels països en

desenvolupament com a condició per a la renegociació dels seus deutes, molts dels quals eren il·legítims. Però poc se'n parla, de com als Estats Units l'obertura comercial va despertar sospites en ambdues costes de la seva geografia. Les primeres veus crítiques van ser les dels sindicats, que preveïen una fuga de llocs de treball cap als països que oferien salaris baixos i en els quals les transnacionals buscaven un augment dels seus marges de benefici.

Així, l'anunci de la signatura del primer gran tractat de lliure comerç, el signat a l'Amèrica del Nord entre els Estats Units, el Canadà i Mèxic (TLCAN), va posar en alerta i va mobilitzar els sindicats nord-americans. Des que va culminar l'edat daurada de la producció i dels salaris als Estats Units (1947-1973), els treballadors anaven observant les conseqüències de la flexibilitat laboral. Els anys vuitanta van portar una situació que havia d'arribar per a quedar-se en forma de salaris minvants en indústries amb alta tecnologia manufacturera. Una paradoxa que posava en dubte el mite del treballador qualificat.

El cas de Detroit és paradigmàtic. Es tractava de la ciutat industrial dedicada a l'automoció més important dels Estats Units, seu de les Tres Grans: General Motors, Ford i Chrysler. Si bé els problemes havien començat a partir de la crisi del petroli del 1973, Detroit va viure un prolongat deteriorament industrial que es va iniciar amb la caiguda sostinguda de salaris. La indústria de l'automòbil no deixava de créixer, però com més treballava un obrer i més es qualificava, més baix era el salari que percebia. Amb l'arribada del TLCAN, molts d'aquests llocs de treball se'n van anar cap a la frontera nord de Mèxic. Potser aquesta situació hauria estat positiva si hagués afavorit els treballadors mexicans en el sentit que

aquests haguessin percebut una millora del seu nivell de vida. Però en realitat els beneficiats van ser ben pocs, mentre que la gran majoria de la població treballadora del país va passar a engrossir un ampli exèrcit de reserva que abaratia la mà d'obra i que servia a manera d'amenaça per a evitar l'organització sindical. Poc temps després els llocs de treball que havien arribat a Mèxic van migrar cap al sud-est asiàtic.

Segons l'Institut de Política Econòmica (EPI), un centre nord-americà de recerca amb vincles amb el sector sindical, només a l'estat de Michigan, on es troba Detroit, hi van desaparèixer quaranta-sis mil llocs de treball com a conseqüència del Tractat de Lliure Comerç de l'Amèrica del Nord. Precisament, el debilitament de la força sindical va ser la primera fase per a poder deslocalitzar les empreses de l'automoció. El sindicat AFL-CIO, que agrupa els treballadors del sector industrial als Estats Units, assegura que el TLCAN ha comportat la pèrdua d'almenys set-cents mil llocs de treball. Detroit és avui la ciutat més gran del món en fallida. Una imatge decadent envoltada d'òxid i abandonada.

Una altra imatge desoladora són les restes de les petites granges familiars enmig de grans camps agroindustrials de l'est mitjà. Efectivament, camps enormes de monocultius de blat de moro i soja subvencionats pel Govern emmarquen el que van ser conreus diversificats de petites propietats familiars. Es tracta d'enormes extensions envoltades per tanques on s'hi poden llegir rètols amb els noms de Monsanto o Archer Daniels Midland, grans empreses de llavors transgèniques que controlen la producció i l'exportació de productes modificats genèticament que, com que reben subvencions, arriben a preu baix a les llars del veí país del sud. Així doncs, a Mèxic, aquestes famílies

han passat de ser productores de blat de moro (cultiu natiu i centre d'origen) a ser-ne importadores netes. La competència deslleial i la asimetria han marcat les relacions exercides des dels *lobbies* corporatius de l'agronogoci.

Si bé no tot és atribuïble al TLCAN, en certa mesura es pot dir que aquest tractat ha estat un experiment que ha inaugurat una època en què no n'hi ha prou de tenir un lloc de treball qualificat per a poder dur un nivell de vida acceptable. Així, als Estats Units per primer cop hi haurà una generació que no tindrà un millor nivell de vida que el dels seus pares.

Davant del TLCAN hi va haver una resistència heroica dels treballadors del camp i de la ciutat en els tres països implicats. De fet, aquest tractat va ser el detonant de la insurrecció indígena al sud de Mèxic, quan el matí de l'1 de gener del 1994 l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional va fer coincidir el seu alçament en armes amb l'entrada en vigor de l'acord, advertint que es condemnava el camp a la desaparició. Vint anys després, més de dos milions de camperols mexicans han perdut les seves terres i, amb això, la feina. La lluita sindical als Estats Units va ser forta en alguns sectors, però «la inèrcia del cop als sindicats lliures va passar factura i s'han perdut drets que s'haurien hagut de conservar». Dels efectes del TLCAN, poc se'n sabia de ciència certa, però vint anys més tard no queden gaires dubtes del que va significar per a la majoria dels treballadors i camperols empobrits.

Quins perills hi ha per als pobles d'Europa amb el TTIP?

A més de vint anys de distància del TLCAN, un nou acord irromp davant de

la crisi del capitalisme global: el Tractat Transatlàntic de Comerç i Inversió o TTIP (per la seva sigla en anglès). Ambdós estan agermanats en les falses promeses d'ocupació i de millora en els nivells de vida. Les veus que estan a favor del TTIP diuen que s'incrementarà el comerç entre les dues regions i que les empreses europees podran ser tractades com a empreses locals als Estats Units i viceversa. A més, assenyalen que els aranzels desapareixeran i que els productes i serveis es podran comercialitzar sense traves. Per això es crearà una comissió reguladora que harmonitzi les legislacions d'ambdues bandes de l'oceà. En aquest punt és on les veus crítiques posen un primer alto. Vista l'experiència prèvia amb el TLCAN, l'harmonització reguladora pot semblar més una regulació a la baixa per a permetre que els productes nord-americans trobin menors resistències en el mercat europeu. Aquest és el cas dels transgènics que avui es comercialitzen lliurement als Estats Units. Així mateix, cal tenir en compte la baixa protecció fitosanitària d'aquest país si la comparem amb l'europea. Serveis públics com ara la salut o la gestió de l'aigua estaran també en el punt de mira dels desreguladors.

Però un dels temes més preocupants és el relacionat amb els tribunals de controvèrsies, com l'anomenat ISDS, una espècie d'arbitratge de diferències entre els estats i els inversors. Es tracta d'un mecanisme inclòs en el TTIP que sembla que permetrà a una empresa portar un estat davant d'un tribunal internacional privat per esquivar la legislació nacional. Se sap de molts casos en què aquests judicis han beneficiat les empreses a costa del diner públic dels països. Així, la companyia energètica sueca Vattenfall reclama a Alemanya 3.700 milions d'euros en compensació per la decisió de tancar gradualment les centrals nuclears

arran del desastre de Fukushima; la tabaquera Philip Morris ha presentat una demanda contra l'Uruguai per una campanya antitabac que elimina la publicitat dels paquets; Egipte espera el resultat d'un arbitratge després que l'empresa Veolia denunciés el país per l'augment del salari mínim. Així, l'ISDS atorga a les grans empreses el poder de qüestionar decisions democràtiques que fins i tot van a favor de la salut de la població.

La mateixa Comissió Europea ha admès que és probable que el TTIP provoqui un perjudici per als llocs de treball a Europa, molt dependent del comerç intraeuropeu. Un estudi de la Universitat Tufts, als Estats Units, alerta d'una pèrdua de sis-cents mil llocs de treball a la Unió Europea, noranta mil dels quals seran dels països del sud. De fet, Brussel·les ja preveu ajudes per a la desocupació que generarà el TTIP, fet una mica contradictori.

El TTIP facilitarà l'entrada de les empreses privades com a proveïdores de serveis públics en el context actual de polítiques de retallades i austeritat a Europa. Les grans companyies nord-americanes tenen interessos en els serveis sanitaris, en l'educació i en l'energia. La signatura del TTIP faria irreversible les privatitzacions que s'han anat fent durant aquests darrers anys.

L'alimentació també s'està negociant. El centre del debat es troba en les restriccions referents als organismes modificats genèticament, els pesticides i la carn tractada amb hormones i promotors de creixement. La legislació europea no és perfecta, però és més estricta que la dels Estats Units, on el 70% dels aliments processats contenen ingredients transgè-

nics. La pressió dels *lobbies* de la indústria agroalimentària podria provocar que les polítiques d'etiquetatge en els productes europeus es modifiquessin fins al punt que s'acabés ometent la procedència dels aliments o si aquests inclouen components modificats genèticament.

Estem a temps d'aturar el TTIP?

Hi ha certs moments en què hom creu que les coses podrien haver fet un gir diferent per a no acabar en un carreró sense sortida. Si se signa el TTIP, el món caminarà cap a l'entrega total de les democràcies al poder econòmic de les transnacionals, les veritables guanyadores. Las batalles sindicals contra el TLCAN no van prosperar, però hi ha hagut altres tractats que s'han pogut aturar gràcies a la mobilització popular. El TTIP és opac i antidemocràtic, i comporta una amenaça per a l'ocupació i un retrocés per al medi ambient. En la mesura en què s'ha projectat llum sobre el seu contingut, els negociadors i els *lobbies* de les empreses han hagut de donar explicacions que aprofundeixen més en el segrest de la democràcia. Sabem molt poc sobre com continuen i què contenen les negociacions. Fins i tot descoïnem la data de la signatura del document. Però en cas que es firmi, encara cal que els parlaments dels països de la Unió Europea ratifiquin el TTIP. Estem a temps de canviar el futur dels pobles d'Europa aturant la signatura del tractat. Això equival a posar les persones i el planeta per sobre del capital.

Arturo Landeros
Membre del col·lectiu Educació per
a l'Acció Crítica (EdPAC)